זיתן לה רשות לידור ע"ד לאחרים אינו כלום כיון דסתם אמה ע"ד בעלה ודרת יסול הבעל. לאחזר ממה שנתן לה רשות עכ"ל ובלבל שם הש"ך מי ס"ל להרא"ש כך להלכה ע"ש. וק"ק לי על דברי הש"ך דלאחר שהפיל תחלה דברי הטו' ס' הטולה הלוה לו ה"ל להביא דברי הרא"ש דודאי לסברתן רשות נמי ל"מ ולכן לא כ' הטוס' והפוסקים לשון זה שכ' הרא"ש רק שהרא"ש דכתב הטעם דל"מ עד"ל באמה משום שע"ד בעלה עודרת אש"ה ה"א חרשות בעל מהני לגיתפס עודרה בדעת רבים אש"ה אינו אינו דא"ה בדעת רבים אבל יכול להפר ומ"כ אחר שהביא דברי הטו' אין כ"מ בדברי הרא"ש. ואפשר י"ל דלטעם הרא"ש דעדרה אינו תפס בדעת רבים אז אפי' חכם יכול להחיר דהוי כסתם עדר ואף להמאיר בסי' רל"ד ע"ש בע"ז ס"ק כ"ו מ"מ נ"מ היכא שבעל רוצה שיתיר והוא אינו מיפר אז שאינו יכול להפר שבטע אז אפילו אינו שלא יפר וכדרך כל מסר"מ שי"ף ז"ל בהטולה שם בהו' ד"ה אבל ע"ש מותר בכה"ג משא"כ לטעם הטו' לבד אין חכם יכול להחיר ומש"ה אף שהביא דברי הטו' אפ"ה הביא דברי הרא"ש הנ"מ בנתן רשות אי מהני הפרת חכם וכ"מ קלת מהרא"ש שם דחכם ג"כ יכול להחיר מדלא כ' וכי פריך ולימות כמ"ש הטו' ע"ב. ומ"מ לדינא נ"ע כי בלא"ה אין דברי הרא"ש מוכרחים דמאי פריך כי לא ניחא לה בעל ומחיבורי עיב גיטין על מס' גיטין הארכנו בע"ה וכאן אין להאריך ודוק היטב מאד: (רי) אמם ידע אחכ' מהמשנה כו' יכך הטעלתי בתשובה בחיבורי אות דשא סי' קי"ב והבאתי לדי' לזה מסוגיא דר"פ אלו טריפות ד' מ"ג ע"ב גבי הטוא תורא דאתחיל בה שחיטה כו' ע"ש גם בחיבורי כד הקמתה בחידושי ב"ק ד' י"ב הראתי פרט לזה ע"ש כי אין להאריך כאן: (ריא) דאין דינו רק כו': כ"כ בחיבורי אות דשא שם דבה"ג לא מצאתי דאי' אין דמגד שיקול הדעת לחוד די להטריפו ואפי' אם הי' יודע מהמשנה אפ"ה היה מטריפו ע"י טעותו בשיקול הדע' לכן נעשה חתיכת דאיסורא. ועמ"ש בס"ק שאח"ז: (ריב) שחזר שם מדבריו ע"ש שטעמו דכיון דקי"ל כרב ששת בדיני ממונו בשיקול הדעת קם דינא ה"ל באיסור והיתר קם דינא משום דשויא חתיכא דאיסורא בהולתמו זהו תתנית דברי הש"ך שם בדיני ממונות ואיסור והיתר דין א' להם דכל חיכא דבממון קם דינא ה"ל בהו"ה. ונפ"ז כל מה שנתבאר בסעי' הקודם תלוקי הדיעות היכא שים טעות בדבר משנה ובשיקול הדעת יחד הם שייכים גם בדיני ממונות בכה"ג ודוק: (ריג) וגרמה לאפי' מזיקה כו': הטעם הזה מבואר בס"ם לה"ג דא"ל לפרוע חוב מתעות מעשר ולצדקה א"כ כשמזיקה לו ע"י אחר וחוזר ונוטלו ממנו הרי הוא גזל בידו אבל בשמתנו לטעי בעצמו אפי' שאומר שמותן לו כדי שיפרעו הרי מבואר בס"ם לה"ג דאם אחרים נתנו לו אדעתא לפרוע מחויב הוא לפרוע וס"ה בשא וק"ל ולכאו' לימר שיזכה לו ע"י אחר וימר לו שיזכה לו כדי לפרוע החוב דא"ל דאין לזכות לו בה"ג ע"י אחר דשמא לא ניחא ליה לטעי כלל שיזכה ושלא תוכו ואין שייך בה"ג זכין לאדם שלא בפניו דאמר זכות הוא לו הא עכשיו בלא"ה הוא עני וא"ל לשלם ואע"ג דכשיתעשר חייב לשלם בה"ג שהלו לו אחם כמ"ש בש"ך סקי"ב מ"מ כיון דעכשיו פטור א"ז מיקרי זכות כמ"ש הטו' כ' חזקת הגחים ד' מ"ד דלא מיקרי טוגע בעדות במה שיפטר אם יתעשר כיון דהשתא לא מכויח מידי עיין שם והרי הדברים ק"ו הכא לענין עדות מיפסל בנגיעה כל הזו אפי' בדבר רחוק ונפלאה מכ"ש דלא שייך בה"ג לו

צח במ"ש הט"ז סימן רכ"ח סקמ"ח וז"ל בזה נבשלים הרבה בני אדם שבתקשרי' נגד אחרי' בת"ב לקיים לזמן פלוני ובתניע הזמן אומר הנני מרויח לך הזמן ואינו מוחל לו הת"ב נמצא שעובר ת"ב כו' עכ"ל משמע מדבריו דאם מוחל לו הת"ב או השבועה מהני אבל בשו"ת נ"ב סי' ס"ז הוכיח דאפי' מוחל לו הת"ב או השבועה ל"מ אא"כ מוחל לו החוב ואז ממילא נמחל השבועה או הת"ב:

להלכות כבוד אב וכבוד רבו

ק בדין המבואר בסי' ר"מ סט"ו אמר לו אביו לעבור על דברי תורה אפי' מצוה של דבריהם לא ישמע לו עיין ב"י סי' ל"ה אם מוחה האב שלא יהיה סנדק או שאר מצוה שיכולה להתקיים ע"י אחרים:

קא חכם שאסר איזה דבר ויש בדבר ההוא ב' טעמים להטריף וטעם א' נסתר מדבר משנה וטעם השני נסתר משיקול הדעת דסוגיין דעלמא נ"ל דאם (רי) ידע החכם מהמשנה ולא הטריף רק מהטעם הב' אין זה כי אם טעות בשיקול הדעת ואין חבירו יכול להתיר אבל היכא דהוי איפכא שידע מסוגיין דעלמא והטריף מחמת הטעם אשר הוא בדבר משנה הוי טועה בדבר משנה ויכול אחר להתירו. והיכא דטעה בשניהם יש להסתפק מה דינו ומצד הסברא נראה(ריא) דאין דינו רק כטועה בשיקול הדעת:

קב במ"ש הש"ך סי' רמ"ב ס"ק נ"ח וז"ל ומיירו דליכא טעות בשיקול הדעת דבדאיכ' טעות ודאי דלא שייך לומר דשויא חתיכא דאיסור' כו' עכ"ל עיין ש"ך ח"מ סי' כ"ה ס"ק י"ד (ריב) שחזר שם מדבריו הללו ע"ש:

להלכות צדקה

קג חייב כל אדם להחזיק במדת הצדקה ושיהי' לו כיס מיוחד לצדקה וביארו המחברים שטוב יותר ליתן מעט מעט מליתן הרבה בפעם א' לכן ראוי לו לאדם שיתן בכל פעם מטבע א' לכיס של צדקה וכן יעשה בכל שעה והכל לפי ערכו והשגת ידו עד שיצטר' מה שיתן בכל היום לחשבון גדול והכל יעשה לשם שמים (וע' בסעי' שאח"ז) וכשמזרמן לו מי שצריך לקבל צדקה אז יחלק מהכיס כפי המבואר בש"ע סי' רנ"א סעי' א' ועיין בב"י סי' ז':

קד מי שמפריש מעשר מכל מה שמרויח ומחלקו לעניים והלוה לעני משלו קודם שהי' לו ריוח על סמך שכשירויח יתפרע ממנו אזי כשמרויח והעני ההוא חי ולא נתעשר מפריש מעשר שלו ומעכב לעצמו (סי' רל"ז סעי' ה' בהגה"ם) ודוקא אם רגיל ליתן לזה תמיד דהוי בכלל מבירי בהונה אבל בלא"ה צריך לזכות את המעות לעני ההוא ע"י אחר ואח"כ יפרע ממנו חובו כדי לקיים מצות נתן תתן (מסקנת הש"ך שם סקי"ג) וכ"ז דוקא כשהלוה לו על מתנותיו שעתיד לקבל ממנו שיפרע לו בהם הלכך מפריש מעשר שלו עליו ומיחשב כאלו נתנו לעני והוא משלם לו בהן והלכך מעכבן לעצמו בתשלומין אבל אם הלוה לו סתם אינו יכול לעכב לעצמו המעשר (ש"ך שם סקי"ב) (ריג) ונראה דאפי' מצה לו ע"י אחר ל"מ בהא. ואם נתנו להעני בעצמו והוא משלם לו מותר לקבלו ממנו ורשאי לומר לו כשנותנו לו שהוא מעשר ושנותן לו כדי שיפרע לו חובו (ריד) ומב"ש אם לא הלוה כלל להעני אלא נתן לו סתם דרך צדקה אינו יכול לעכב לעצמו המעשר המגיע מהריוח שמרויח אח"כ אפי' שיזכה לו ע"י אחר או במבריו וכ"ז נוהג גם בסתם צדקה (ולא בתעשר לחוד) למי שנוהג כמ"ש בסעיף הקודם דבך ראוי לנהוג ולדעתי זה הוא בכלל עושה צדקה בכל עת וע"ז אמרו רז"ל בב"ב מה שריון זה כו' (רמו) כל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול ויש לכל אדם כשר לנהוג כן לש"ש. וכשנותנ כך אזי דינו ג"כ כמו שנתבי' לענין מעשר שאם הקרים הנתינה לעני הן בהלוא' או שלא בהלוואה (רמז) הכל כמו שנתבאר לענין מעשר כך הדין בצדקה:

להלכות ערלה

קה שאלוני איש א' שנטע לו פרדס אם מותר לו להביא מס"א אילן זקן עם גוש העפר שסביבותיו באופן שיכול לחיות מהגוש

זכין לאדם שלא בפניו ואף לפמ"ש הסמ"ע בסי' ל"ז ס"ק כ"ד והש"ך שם בס"ק ע מיקרי טוגע דיש"ל ליה דלא להוי לזה רשע עדות לענין אבל לענין זכין לאדם כ"ל דאין שייך בזה כנלע"ד וכן משמע מדברי הש"ך סקי"ב שכתב דזוקא הלוה לו ע"מ להפרי' כו' אף על גב דבסק"ג הארוך לזכות ע"י אחר א"כ משמע דבמלו' בהם ל"מ מזכה ע"י אחר וכ"מ בש"ם דגיטין ד' ל' המלוה מעו' כו' לאוקומת' דמזכה ע"י אחר ודוק: (ריד) ומב"ם אם לא הלוה כו' · דאז אין העני חייב לשלם אפי' מהעשר והא כ"ם ממ"ם בס"ק הקודם · וכ"כ בשו"ת כ"ב סי' ע"ג ומה שדחק שם אח"כ לאמות היתר לזה הייט הוליל וכבר הנו ע"ש אבל במקום דליכא מנהגא לא דהא ודאי גרע ממלוה סתם וכמ"ש וע"ש בל"ב ודוק: (רמו) כל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול כו' · כי יש לתמוה במאמר זה מאי רבותא הוא זה שמצטרפין וכן מהו המשל לגריון ועיין בזה בהורת הייט · ויבא על נכון עם דבריו · והוא כי יהוא בהעבודה אוכך גבוה כי כך עשה הקב"ה עולמו לתען יהי' שכר וטובה וכמאמר החתא והלא באמאר מ' כו' ולכן בדגש שהאדם עושה מצוה גוטה העגו בכל הטולמות והעטג כביכול להש"י וביחוד במצות הצדקה כי הב כחה · ולכן הלים אחר מכוין בכל מעשיו רק לתען כבוד שמו הגדול ולא לטוס שכר הנה זה הלים לא יחפוץ ליתן שי פרוטות בפעם א' לצדקה ומכ"ש הרבה פרוטות כי הרי כשם שגורם הטגוג בטוהו לצדקה דיגר זהב כך גורם בטוהו פרוטה ולכן יתגבר לבו לכבוד ה' לעשות הרבה פעמים מצות הצדקה, ויתן בכל פעם כחומה ממה שיתן בפעם א' כמה פרוטות אמנם חלילה לן להחשוב שכבר יצא י"ח בעשותו י' פעמים לצדקה בכל פעם פרוטה אם יהי מצגת ליתן הרבה אלא אדרבא יוסיף אומץ במצות הצדקה בכל יכולתו ויתן כ"כ פרוטות עד שבהעטרפם יעלה בכל יום להשבון גדול והריוח שהוא מהעטוי לצדקה בכל עת וגורם כמה וכמה פעמים חעטג ושפע בכל הקדושה ואמנם עדיין לכאורה יש גם חסרון בעשותו ככה כי פטוס הדבר שטוהו פרוטה עם הוהו גורם חעטג למעלה כמו הנותן דיגר זהב עם כל זה שכר הטוהן דיגר זהב מרובה ביותר בכמות ואיכות וא"כ זה שטוהן בכל פעם פרוטה לא עשה מעולם מצה א' גדולה כמו זה שטוהן דיגר זהב · אלא שזה שאינו מכוין במעשיו לשום קיבול שכר רק לכבודו ית' אינו מוטם אף אם יהיה שכר הטוהן דיגר זהב בפעם א' עולה יותר מקיבוץ כל הפרוטות שלו · וע"ז אמנם הבינתו חז"ל שבעשותו ככה ואינו מוטם לשכרו הנה שכרו אחו על כל פרוטה כמו שעולה ליבוץ כל הפרוטות יחד והוא המשל הבריון שכאשר יהיה בלי קשקשים יהיה נגד חבוב ונאה בלתי מהחבר מחלקים קטני אלא אחין עוש' פעול' במלחמה כ"כ משא"כ בהיותו מחובר מהקשקשים הקטנים נעשה מכלגס מלאכת הבריון בהכלית להגן במלחמה ויש על כל חלק החיצות מהבריון שלו כי בקיבוצה נעשה בריון אלם מה שא"א בהחסר אחד מהם · וכן הענין בצדקה כי אם היות בטוהו דיגר זהב בפעם א' הוא מהם אחת אפיס מ"מ בהצטרף כל הפרוטות לחשבון דיגר זהב אז בעד כל פרוטה מקבל שכר מה שאתן בעד דיגר זהב מאחר שטוהו היה בטוהו הפרוטות לאחדים כדי שיתרבה החעטג למעלה ל"כ בכל פרוטה היתה טוהו ליקן עוד הרבה ולכן כל פרוטה בפ"ע מצטרפת לחשבון גדול וכאמור וכבן כי הוא ביאור נכון ולן להאריך יותר וחזק: (רמז) הכל כמו שנתבאר כו' · זה שטוס מסברא וכן מטולמד הש"ך סקי"ב שכתב שלכך תפרים הטעמר מ"

תבואות שור, שמלה חדשה, בכור שור <אוריין תליתאי> / שור, אלכסנדר סנדר בן אפרים זלמן - אייבשיץ, דוד שלמה (עמ' 1-52) 2012 מה